

Ett system för individuell kompetensutveckling

Till arbetsmarknadsutskottet

Utbildningsutskottet har den 25 april 2002 beslutat att avge yttrande till arbetsmarknadsutskottet över proposition 2001/02:175 *Ett system för individuell kompetensutveckling* jämte eventuella motioner.

Med anledning av propositionen har väckts motionerna 2001/02:A8 (m) och 2001/02:A9 (m, kd, c, fp).

Propositionen

Regeringen föreslår i propositionen att riksdagen godkänner riktlinjer för ett nytt system för stimulans av individuell kompetensutveckling.

Systemet innebär att den enskilda individen ges möjlighet att med vissa begränsningar göra skattemässigt avdragsgilla insättningar på kompetenssparkonton. En stimulans för arbetsgivare att göra inbetalningar på en anställds kompetenssparkonto skall införas. Räntan på kompetenssparkonton skall beskattas som vanlig kapitalinkomst. Inledningsvis förvaltas kompetenssparkonton av en statlig myndighet. Uttag från kompetenssparkonton beskattas som tjänsteinkomst. Vid uttag i anslutning till kompetensutveckling ges en stimulans i form av en kompetenspremie vars storlek bl.a. beror på längden på kompetensutvecklingen. Den kompetensutveckling som systemet skall stimulera skall ges en vid definition. Kompetenspremien ges i form av en skattereduktion.

De riktlinjer som riksdagen föreslås godkänna omfattar utgångspunkter för och syftet med systemet samt vidare grundläggande bedömningar i fråga om val av sparmodell, avsättningsmöjligheter m.m., förvaltning av medel på kompetenssparkonto, utformning av och villkor för en kompetenspremie, systemets förhållande till andra system, principer för organisationen och informationsinsatser, uppföljning och utvärdering.

Det nya systemet för individuell kompetensutveckling bör enligt propositionen träda i kraft den 1 juli 2003. Regeringen avser att under hösten 2002 återkomma till riksdagen med förslag till den lagstiftning som behövs.

I det följande återges vissa av regeringens grundläggande bedömningar som till en del bemöts i motionsförslag.

Beträffande *val av sparmodell* bör enligt regeringens bedömning fysiska personer ges möjlighet att med skattemässig verkan göra insättningar som de kan disponera fritt på kompetenssparkonto. Räntan på kontot bör beskattas fullt ut som personlig kapitalinkomst. De insatta medlen på kontot får disponeras utan sanktioner.

I fråga om *avsättningsmöjligheter m.m.* bedömer regeringen att en fysisk person bör få göra avdrag vid inkomstbeskattningen för insättningar på kompetenssparkonto med maximalt 25 % av ett inkomstbasbelopp per år. Insättningar på kompetenssparkonto bör kunna ske t.o.m. det inkomstår kontohavaren fyller 60 år. För arbetsgivare som gör insättning på en anställds kompetenssparkonto bör en skattelättnad medges som motsvarar en nedsättning med 10 procentenheter av arbetsgivaravgifterna på det insatta beloppet, dock inte på ett högre belopp än vad som är avdragsgillt för den anställda. Motsvarande skattelättnad bör medges enskilda näringsidkare och fysiska personer som är delägare i handelsbolag.

För att möjliggöra en snabb introduktion av systemet bör sparandet enligt regeringens bedömning inledningsvis ske genom inlåning på *konton som förvaltas av en statlig myndighet*. Vilken myndighet som är lämplig som kontoförvaltare bör utredas i särskild ordning. Försättningsvis kan dock övervägas möjligheter till sparande i olika institut, exempelvis banker och försäkringsbolag. Regeringen återkommer med en analys av denna fråga, bl.a. när det gäller de EG-rättsliga aspekter som då aktualiseras.

Med *godkänd kompetensutveckling* avses utbildningar, kurser och praktik som anordnas inom de offentliga utbildningsväsendena för barn och ungdom respektive vuxna, universitet och högskolor, folkbildning, kvalificerad yrkesutbildning samt kompletterande utbildningar som står under statlig tillsyn. Därutöver ingår utländsk utbildning för vilken Centrala studiestödsnämnden får bevilja studiestöd. Regeringen avser att återkomma med förslag om övriga kompetensutvecklingsanordnares medverkan och hur prövning och godkännande av dessa anordnare skall hanteras.

Regeringen betonar i propositionen att systemet för individuell kompetensutveckling skall vara ett frivilligt, generellt *system som inte skall ersätta andra offentliga åtaganden* inom exempelvis utbildnings- eller arbetsmarknadspolitiken utan ses som ett komplement till dessa.

Motioner

Avslag på propositionen begärs i motion 2001/02:A8 (m) yrkande 1. Avslagsyrkandet motiveras bl.a. med att den ekonomiska och praktiska insatsen för de föreslagna kompetenssparkontona inte står i proportion till de förväntade

effekterna. Enligt motionärerna motverkar vårt skatte- och bidragssystem strävanden att genom högre kompetens höja sin lönenivå. De anser att det är bättre att genom generella regeländringar öka effekten av höjd kompetens än att bygga upp komplicerade regelverk (yrk. 2).

I motion 2001/02:A9 (m, kd, c, fp) föreslås att riksdagen skall godkänna motionens förslag till riktlinjer för ett system för individuell kompetensutveckling. I motionen framhålls i fråga om systemets utgångspunkter och syfte (yrk. 1) att utbildning och kompetens är nyckelorden för framtidens arbetsmarknad. Därför skall ett system införas för sparande till kompetensutveckling. Systemet skall vara individuellt och frivilligt. Ökade möjligheter till kompetenssparande är en viktig komponent i en strategi för långsiktig tillväxt i Sverige.

Beträffande val av sparmodell betonas i flerpartimotionen (yrk. 2) att systemet bör gälla inte bara för anställda utan också för egenföretagare. Kompetenssparandet bör skattemässigt likställas med det individuella pensionssparandet. Det innebär att avkastningen på sparandet beskattas med 15 % avkastningsskatt i stället för med 30 % kapitalinkomstskatt, vilket regeringen föreslagit. Om sparmedlen inte kommer till användning för kompetensutveckling skall de kunna användas för att förstärka pensionen.

Såvitt avser avsättningsmöjligheter föreslås i flerpartimotionen en ordning där varje individ ges möjlighet att göra avdrag vid inkomstbeskattningen för insättningar på ett individuellt kompetenskonto på upp till ett prisbasbelopp per år (yrk. 3). Regeringens förslag om en maximal årlig avsättning på endast en fjärdedels prisbasbelopp är enligt motionärerna helt otillräckligt för att nå reformens syfte. För att stimulera arbetsgivare att bidra till den anställdes egna utbildningssparande bör det införas en rätt till avdrag för sociala avgifter vid avsättningar till den anställdes kompetenssparkonto.

Slutligen avvisas i flerpartimotionen regeringens förslag om att sparandet skall ske hos en statlig myndighet i stället för hos banker och andra finansiella institut (yrk. 4). Motionärerna framhåller att kostnaderna för att bygga upp en sparandeförvaltning inom en statlig myndighet är stora i jämförelse med kostnaden för att använda dagens infrastruktur.

Utbildningsutskottets bedömning

Riksdagen har genom förevarande proposition att ta ställning till huvuddragen i ett nytt system för individuell kompetensutveckling som avses träda i kraft den 1 juli 2003. Regeringen skall enligt vad som anges i propositionen återkomma till riksdagen under hösten 2002 med förslag till lagreglering.

Utbildningsutskottet anser utifrån sina utgångspunkter att arbetsmarknadsutskottet bör tillstyrka regeringens förslag till riktlinjer och därmed avstyrka motionerna 2001/02:A8 och 2001/02:A9. Med anledning av den senare motionen vill utskottet påpeka att systemet inte utestänger någon fysisk person från möjligheter till kompetenssparande, således inte heller egenföretagare.

I propositionen lämnar regeringen en utförlig redovisning för sina bedömningar i olika frågor.

Utskottet konstaterar att de bedömningar som redovisas väl ansluter till de mål och den nationella strategi för vuxnas lärande som presenterades i propositionen *Vuxnas lärande* (prop. 2000/01:72) samt till propositionen *Den öppna högskolan* (prop. 2001/02:15), vilka utskottet och riksdagen till alla delar ställde sig bakom (bet. 2000/01:UbU15 resp. 2001/02:UbU4). Till följd av riksdagens ställningstaganden till dessa propositioner byggs nu en kommunal infrastruktur för vuxnas lärande upp, och högskolan får en stärkt roll i det livslånga lärandet. Detta innebär ökat stöd och ökade utbildningsmöjligheter för personer som deltar i systemet för individuell kompetensutveckling.

Särskilt vill utbildningsutskottet stryka under vad som anförs i nu förevarande proposition om att det är viktigt att värna om det offentliga åtagandet och principen om avgiftsfrihet för reguljär utbildning vid införandet av ett system för individuell kompetensutveckling. Utskottet vill också lyfta fram regeringens uttalande om att det inte heller i fortsättningen kommer att vara möjligt för enskilda fysiska personer att köpa en utbildningsplats i högskolan. Enligt utskottet är det riktigt att motsvarande även fortsättningsvis gäller inom kommunal vuxenutbildning.

Stockholm den 23 maj 2002

På utbildningsutskottets vägnar

Jan Björkman

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Jan Björkman (s), Britt-Marie Danestig (v), Beatrice Ask (m), Eva Johansson (s), Yvonne Andersson (kd), Tomas Högröm (m), Majléne Westerlund Panke (s), Per Bill (m), Tomas Eneroth (s), Lennart Gustavsson (v), Erling Wäliwaara (kd), Gunnar Goude (mp), Sofia Jonsson (c), Agneta Lundberg (s), Anders Sjölund (m), Nils-Erik Söderqvist (s) och Yvonne Ångström (fp).

Avvikande mening

Beatrice Ask (m), Yvonne Andersson (kd), Tomas Högröm (m), Per Bill (m), Erling Wäliwaara (kd), Sofia Jonsson (c), Anders Sjölund (m) och Yvonne Ångström (fp) anför:

Vi anser att regeringen förtjänar stark kritik för hela sin handläggning av frågan om individuell kompetensutveckling. Propositionen innehåller inga som helst lagförslag, utan endast knapphändiga riktlinjer för den viktiga reform som därmed ännu en gång skjuts på en osäker framtid. I motion 2001/02:A9 lägger Moderata samlingspartiet, Kristdemokraterna, Centerpar-

tiet och Folkpartiet fram ett gemensamt förslag till riktlinjer för ett system för individuell kompetensutveckling.

Utbildning och kompetens är nyckelorden för framtidens arbetsmarknad. Därför skall ett system införas för sparande till kompetensutveckling. Systemet skall vara individuellt och frivilligt. Ökade möjligheter till individuellt kompetenssparande är en viktig komponent i en strategi för långsiktig tillväxt i Sverige. Kompetenssparkontomodellen är inte bara positiv ur ett individperspektiv. För staten är den ett sätt att bidra till kompetenshöjning och därmed till att begränsa arbetslösheten.

Avkastningen på sparandet skall inte beskattas som kapitalinkomst, vilket regeringen föreslår. Vi menar att sparandet skattemässigt bör likställas med det individuella pensionssparandet. Det innebär att avkastningen beskattas med 15 % avkastningsskatt i stället för med 30 % kapitalinkomstskatt. Om sparmedlen inte kommer till användning för kompetensutveckling anser vi, i motsats till regeringen, att de vid arbetslivets slut skall kunna användas för att förstärka pensionen.

Regeringens förslag om en maximal årlig avsättning på endast en fjärdedels prisbasbelopp är enligt vår uppfattning helt otillräckligt för att nå reformens syfte. Vi föreslår en ordning där varje individ ges möjlighet att göra avdrag vid inkomstbeskattningen för insättningar på ett individuellt kompetenssparkonto på upp till ett helt prisbasbelopp per år. För att stimulera arbetsgivare att bidra till den anställdes egna utbildningssparande bör det införas en rätt till avdrag för sociala avgifter vid avsättningar till den anställdes kompetenssparkonto att jämföras med de villkor som gäller för arbetsgivares avsättningar till pensionssparande för anställda.

Vi avvisar regeringens förslag om att sparandet skall ske hos en statlig myndighet i stället för hos banker och andra finansiella institut. Kostnaderna för att bygga upp en sparandeförvaltning inom en statlig myndighet är mycket stora i jämförelse med kostnaden för att använda dagens infrastruktur – försäkringsbolag, banker, värdepappersbolag etc. Konkurrens och valfrihet måste vara vägledande även för denna sparform.

Enligt vår mening bör arbetsmarknadsutskottet föreslå att riksdagen med bifall till motion 2001/02:A9 godkänner motionens förslag till riktlinjer för ett system för individuell kompetensutveckling, såvitt avser systemets utgångspunkter och syfte, val av sparmodell, avsättningsmöjligheter m.m. och förvaltning av medel på kompetenssparkonto m.m. Därmed bör riksdagen avslå regeringens förslag i motsvarande delar och motion 2001/02:A8.